

Παραλλαγές σέ διάφορα θέματα

του Νικ. Α. Γ. Λιναρδάτου

Πρώτα στο θέμα: «Politics is not the art of possible. It consists in choosing between the disastrous and the unpalatable». Σκέψη του διάσημου φιλελεύθερου οικονομολόγου John Kenneth Galbraith, διατυπωμένη σέ επιστολή του τής 2 Μαρτίου 1962 προς τόν πρόεδρο Κέννεντυ. Είναι άκριβης διατύπωση του διλήμματος μπροστά στο οποίο βρίσκεται ο ψηφοφόρος τής 4ης Οκτωβρίου 2009. «Η πολιτική εγκείται στην επιλογή ανάμεσα στο καταστροφικό και τό δυσάρεστο, τό έντονα αντίπαθές». Τό πρώτο σκέλος του διλήμματος είναι ο χαρακτηρισμός του ΠΑΣΟΚ, τό δεύτερο τής Νέας Δημοκρατίας.

«Γιατί είτε ΟΧΙ ό κ. Παπαδήμος». Όλοσέλιδο κομμάτι για νά δικαιολογηθεί ή άρνηση του κ. Λουκά Παπαδήμου νά θεθεί έπί κεφαλής του ψηφοδελτίου έπικρατείας του ΠΑΣΟΚ. Στην πραγματικότητα άρνηση νά αναλάβει τήν εϋθύνη τής διαχείρισης τής έλληνικής οικονομίας, άν έσχημάτιζε κυβέρνηση τό ΠΑΣΟΚ. Νά έρμηνευθεί χωρίς ζήμια για τό ΠΑΣΟΚ. Στο «Βήμα τής Κυριακής», 20 Σεπτεμβρίου. Ένώ άρχοϋν πολύ λίγες λέξεις. Περιττεύει τό δαιμόνιο του Ήρακλή Πουαρώ. Έπί τά ίχνη του Ήρακλή Πολεμαρχάκη. Έκρινε (ό Παπαδήμος) τό άνακωνωθέν στη Θεσσαλονική οικονομικό πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ και τό έψηξε στην καλύτερη περίπτωση άνεφάρμοστο στην χειρότερη καταστροφικό. Αϋτά λέει ή άπλή κοινή λογική έχέφρονος προσώπου. Δέν είναι άσχετη ή έπί τόσες ήμέρες βεβαιότητα του ΠΑΣΟΚ ότι ό κ. Παπαδήμος θά ήγειτό του ψηφοδελτίου. (Παρειμβολή: Η τιμητική τοποθέτηση του καθηγητή Έμμανουήλ Κριαρά, ήλικίας 103 έτών, ειδικού στη μεσαιωνική φιλολογία, περιέχει κάποιον συμβολισμό: Ό κ. Γιώργος Α. Παπανδρέου λέει και ξαναλέει ότι υπάρχει σήμερα εργασιακός μεσαιωνας).

Ό άνθρωπος δικαιολογημένα. Ξέρει και καταλαβαίνει. Η παγκόσμια οικονομική κρίση μοιάζει νά ξεπρνιέται. Ξαναμπάνουμε σέ μία νέα φάση οικονομικής άναπτυξέως. Έάν μία χώρα δέν μπορέσει νά συντονίσει τόν βηματισμό τής μέ τόν ρυθμό άναπτυξέως τών άλλων χωρών είναι χαμένη από χέρι. Όχι μονάχα οικονομικά. Συμβαδίζει και ή άμυντική τής ίκανότητα. Για τήν χώρα μας ίσως ή, ίσως, και μεγαλύτερης σημασίας.

Γιά νά μπορέσει μιά οικονομία σάν τή δική μας νά ανταγωνιστεί χρειάζονται άλλαγές (βαθείς) μεταρρυθμίσεις ρηξίκες τομές τόσο στην κοινωνική, όσο και στην πολιτική άρμόγηση τής ζωής. Και βέβαια στην οικονομική διάρθρωση τής κοινωνίας και του κράτους. Αν πάροουμε στά χέρια μας τίς έννά σελίδες, πού μέ τόση τιμπανοκρουσία παρουσιάστηκαν ως καινοτόμο και ρηξικέλευθο κυβερνητικό πρόγραμμα, πικρή άπογοήτευση. Τά θεμελιώδη προβλήματα άγνοϋνται. Δέν είναι δύσκολο νά τά άπαριθμήσει κανείς. Τά τονίζουν έπί έτη διεθνείς όργανισμοί, ντόπιες όντότητες, έπιστήμονες, μελετητές, παρατηρητές, ειδικοί, σχετικοί ή άσχετοι. Αϋτοί πού δέν τά βλέπουν είναι τό ΠΑΣΟΚ και ή ήγεσία του: διότι δέν τους συμφέρει. Πρόγραμμα έκσυγχρονισμού δέν μπορεί παρά νά βίξει (καίρια) τά «κεκτημένα» (προνόμια) τής κύριας πελατείας του «κινήματος» νομενκλατούρας και πεζικάρων τής έλίτ και τών ποπολάρων.

Έννοώ τά συνδικάτα, τίς συντεχνίες. Πρώτα και πιο σημαντικά ΓΣΕΕ, ΑΔΕΔΥ, ΟΤΟΕ, ΟΛΜΕ, ΔΟΕ. Κυρίως του δημόσιου τομέα. (Συνδικαλισμένοι στον ιδιωτικό τομέα μόνο 15,6%). Έλέγχονται άμετακίνητα από τό ΠΑΣΟΚ. Η ΠΑΣΚΕ αυτοχαρακτηρίζεται ήρμηνεύουσα δύναμη στο συνδικαλιστικό κίνημα. Όλα δικά τους από τή δεκαετία του 1980. «Εκείνα τά πρώτα χρόνια τής άλλαγής δλόκληρα χωριά “τακτοποιήθηκαν”. Φύλοι και συγγενείς, στρατιές προσελήφθησαν στο Δημόσιο, στις κρατικές τράπεζες, στις έπιχειρήσεις του Δημοσίου, νέοι κρατικοί όργανισμοί δημιουργήθηκαν και άλλοι, πού ήταν υποβαθμισμένοι άπέκτησαν ξαφνικά ρόλο και στέγασαν άπειρο πληθυσμό, κατά βάση άνειδίκευτο, χωρίς ιδιαίτερη παραγωγική δυνατότητα». (Σελ. 33, Άντώνης Καρακούσης, «Μετέωρη Χώρα», Βιβλιοπωλείον τής Έστίας, 2006). Αϋτοί σήμερα, λύνουν και δένουν. (Είναι υποχρυσία νά μιλάει τό ΠΑΣΟΚ περί κομματικού κράτους τής Νέας Δημοκρατίας). Σαμπωτάροιν δσοιν θεωροϋν αντίθετους. Οί στενές σχέσεις, οί δεσμοί συνδικάτων και κράτους σέ περιό-

δους πασοκικής διακυβερνήσεως έχουν δημιουργήσει έναν κάποιον μορφής νεοκορπορατισμό. Όχι βέβαια μέ τήν ένταση και στην έκταση πού παρουσιάζεται στα φασιστικά καθεστώτα πάντως τόσο ισχυρόν πού νά άποκλείει άλλαγές, μέ τίς όποιες διαφωνούν τά συνδικάτα. Μή λημονάμε τήν τύχη του τόλμηρου και όρθότατου σχεδίου Σπράου-Γιαννίτη για τή μεταρρύθμιση του άσφαλιστικού συστήματος.

Πρώτος λοιπόν και βασικός τομέας, πού χρειάζεται κυριολεκτικά τομές για νά μπορέσει ή χώρα νά επιβιώσει οικονομικά, είναι ο των εργασιακών σχέσεων. Είναι στην ρίζα κάθε προσπάθειας βελτιώσεως τής ανταγωνιστικότητας τής οικονομίας μας. Μέ άργάνωση των εργασιακών σχέσεων όπως είναι σήμερα, μέ παράταση τής καταστάσεως αϋτής, χαϊρέτα μου τόν πλάτανο. Καμμά έλπίδα. Η θλιβερή θέση μας μέ κριτήριο τήν ανταγωνιστικότητα όφείλεται κατά τό μεγαλύτερο μέρος στην άναποτελεσματικότητα τής άγοράς εργασίας. Κατέχουμε τήν 116η θέση έπί 133 χωρών (International Economic Forum). Είναι αϋτονόητο ότι ούτε βελτίωση τής λειτουργίας του κράτους μπορεί νά έπιτευχθεί. Για νά υπάρχει βελτίωση θά πρέπει τό κράτος νά μικρύνει σημαντικά: σέ άρμοδιότητες και σέ σύνθεση προσωπικού. (Άριθμητική και ποιοτική). Χρειάζεται μεγάλη δόση εϋθύειας για νά πιστέψει κανείς ότι αϋτά μπορεί νά γίνουν μέ κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ: ότι δέν θά άντιδράσουν καταλυτικά τά συνδικάτα και ότι ή κυβέρνηση δέν θά κλάει πίσω στην τελείως άπίθανη περίπτωση πού θά σκεφθεί νά τά άγνοήσει.

Γιά τήν οικονομική πολιτική, τήν όποια προτείνει τό ΠΑΣΟΚ, πρώτα δύο πολύ σύντομα σχόλια: για τή θολούρα μέσα στην όποια ύπνοβατεί ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ. Άπάντηση κατά τήν «τηλεμαχία» των άρχηγών των κομμάτων: «Πολλές ερωτήσεις, κύριε Έυαγγελάτο, για δύο λεπτά, αλλά νά πώ πρώτα απ' όλα τή φιλοσοφία μας...». Για τή σχέση του μέ τους άριθμούς και τήν αλήθεια: Οί άνεισπρακτοι φόροι. «Είναι 31 δισεκατομμύρια: 8 δισεκατομμύρια: 6 δισεκατομμύρια». Μέ τήν εϋπραξη των 31 δια. θά έλυνε τό πρόβλημα των δημοσιονομικών έλλειμμάτων και θά έμοίραζε τά ύπόλοιπα. Τι 31, τι 6.

Τώρα θά άντιγράψω άπόσπασμα από άνάλυση του καθηγητή Ηλία Ίωακείμωγλου, συνεργάτη του Ίνστιτούτου Έργασίας τής ΓΣΕΕ, για τήν οικονομική πολιτική του ΠΑΣΟΚ του Άνδρέα Παπανδρέου. Οί σημερινές προτάσεις του κ. Παπανδρέου υιοθετούνται στην ίδια βάση και άφετηρία. «Κατά τό 1982, πρώτο έτος τής διακυβερνήσεως από τό ΠΑΣΟΚ, ή έλληνική οικονομία βρέθηκε σέ κατάσταση ύφεσης, διαφεύδοντας τίς προσδοκίες τής κυβέρνησης. Οί εν λόγω προσδοκίες είχαν σπρηχθεί στην πελοίτηση του τότε οικονομικού έπιτελείου πώς ή αύξηση τής έσωτερικής ζήτησης, σπρηγμένη στη θεαματική άνοδο των πραγματικών μισθών και τή διεύρυνση των δημοσίων έλλειμμάτων, μπορούσε νά άποτελέσει τήν κινήτρια δύναμη τής οικονομικής δραστηριότητας... Αϋτή ή πρώτη άποτυχία τής κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ στον οικονομικό τομέα μπορεί νά μήν ήταν ή μοναδική, ήταν όμως ή σημαντικότερη από πολιτική άποψη. Διότι ο μέν στόχος πού έθετε ή τότε οικονομική πολιτική ήταν ή αύξηση του ΑΕΠ, τά δέ μέσα για τήν έπιτεύξη του εν λόγω στόχου (δηλαδή οί αύξήσεις των πραγματικών μισθών και των δημοσίων έλλειμμάτων) είχαν κοινωνικό χαρακτήρα... Η άποτυχία αϋτής τής πολιτικής... άπετέλεσε τή διάφευση τής θεμελιώδους ιδέας τής (κάθε) σοσιαλδημοκρατικής κέννοιανης πολιτικής, δηλαδή ότι ή έπιτεύξη τής οικονομικής άποτελεσματικότητας μπορεί νά έπιτευχθεί μέ μέτρα κοινωνικού χαρα-

κτήρα, ανεξάρτητα από τήν οικονομική συγκυρία». (Σελ. 121, Συλλογικό έργο, - «ΠΑΣΟΚ Κόμμα - Κράτος - Κοινωνία», εκδ. Πατάκη, 1998).

Δυστυχώς τό πάθημα φαίνεται πώς δέν έγινε μάθημα. Μέ έναν μάλιστα βαρύνοντα έπιβαρυντικό παράγοντα τώρα: ξεκινάμε μέ ένα δημόσιο χρέος μεγαλύτερο του ΑΕΠ: τότε δέν ύπήρχαν δημοσιονομικά βάρη. Δεύτερος σέ σπουδαιότητα τομέας, όπως σήμερα έχει διαμορφωθεί ή κατάσταση στην χώρα μας, είναι ή παιδεία: τό εκπαιδευτικό σύστημα. Έδώ κι άν χρειάζονται επαναστατικές άλλαγές. Άπελευθέρωση από τά άγαρμπα καλούπια του κρατισμού και τήν καπληία διαφόρων έννοιών. Σκοπός ή διάπλωση έλευθέρων σκεπτόμενων ανθρώπων. Ποιοτική βελτίωση του έργου πού προσφέρουν οί εκπαιδευτικοί. Άξιολόγηση συνεχής διδασκόντων και διδασκόμενων. Άπομάκρυνση των άνικώνων πρέπει νά είναι πολλοί. Κατάργηση τής παρατάσεως των σπουδών στα ΑΕΙ. Όσο υπάρχει πανεπιστημιακό άσυλο δέν υπάρχει έλευθερη παραγωγή και διακίνηση ιδεών: διευκολύνεται ή τρομοκρατία. Η Νέα Δημοκρατία, ή κυβέρνησή τής, προχώρησε σέ μία πολύ δειλή μεταρρύθμιση στην άνώτατη παιδεία. Είσηγαγε όμως τά ύποχρεωτικά νηπιαγωγεία: άκρω άνελεϊθωρή άπόφαση. Τό ΠΑΣΟΚ έξαγγέλλει -και συγκλονίζει- ότι θά προσφέρει στα νήπια μεσογειακή τροφή. «Άρχικώς, πιλοτικό πρόγραμμα παροχής και προμήθειας πιστοποιημένων προϊόντων μεσογειακής διατροφής για τους νέους μας στα σχολεία τής χώρας, ξεκινώντας βεβαίως πιλοτικά ιδιαίτερα από τά νηπιαγωγεία». (Όμιλία στην Άρχαία Όλυμπία, 5 Σεπτεμβρίου). Η αύξηση των κονδυλίων. Άπό εκεί άρχίζει τό πρόβλημα: Έξεχάσαμε π.χ. τίς σπουδές στην Πρίστια ως προσόν για διδασκαλία των Έλληνοπαίδων: Τό ήλεκτρονικό βιβλίο: για νά μάθει ο μαθητής νά σκέπτεται: νά καταπολεμηθεί ή παπαγαλία. Ό ίδιος στον πολιτικό του λόγο τόν τελευταίον καρό παπαγαλίζει ενοςλητικά για τό άκροατήριό του: άπόδειξη οί δύο τηλεμαχίες. Οί ίδιες σκέψεις, ή ίδια φρασεολογία.

Στή δημόσια διοίκηση έχει έπικρατήσει πλήρως ή άναξιοκρατία. «Ήταν τό έπαχέστερο ίσως κοινωνικό έγκλημα του ΠΑΣΟΚ, υιοθετημένο... και από τή Νέα Δημοκρατία. Ίσοπέδωσαν κάθε άξιοκρατική ήραρχία στον δημόσιο τομέα, κάθε διαβάθμιση εϋθύνων, προσόντων, συνέπειας, κατάργησαν τόν πειθαρχικό έλεγχο σφαλμάτων άμέλειας, άντικοινωνικής συμπεριφοράς» (Χρ. Γιανναράς, «Η Καθημερινή», 20 Σεπτεμβρίου). Δέν πρόκειται νά αλλάξει τίποτα. Η άλλαγή θίγει τά «κεκτημένα» των έκλεκτών του ΠΑΣΟΚ.

Σχετικό είναι και τό θέμα τής διαφθοράς. Άναπτύχθηκε και έφούντωσε έπί διακυβερνήσεως ΠΑΣΟΚ. Μπόμπολας, Τεγόπουλος και ΔΟΑ τό 1988 προταγωνιστούν στις κατηγορίες κατά του Άνδρέα Παπανδρέου για συμμετοχή στο σκάνδαλο Κοσκωτά, μέ άποτέλεσμα τήν παραπομπή του στο Ειδικό Δικαστήριο «... καθώς τους έπόμενους μήνες στο στρατόπεδο των έπικριτών του συμπαρατάσσονται πλίν του “Έθνους”, ο Δημοσιογραφικός Όργανισμός Λαμπράκη, ή “Έλευθεροτυπία” του Χρ. Τεγόπουλου, ο “Έλεύθερος Τύπος” του Άρη Βουδούρη και ο “Όμιλος των άδελφών Κουρή» («Η Καθημερινή», Ίστορικό Λεύκομα 1988, σελ. 38 κ. έξ.). Μέ τίς καταθέσεις τους άργότερα τόν άθώωσαν. Σήμερα πρωταγωνιστούν κατά τής κυβερνήσεως Καραμανλή. (Πολύ χαρακτηριστικό άποκαλυπτικό ή τηλεμαχία των δύο τήν περασμένη Τρίτη. «Συντηρητική ή εικόνα άμφίρροπο τό άποτέλεσμα». Έτσι άποφαίνεται ή άρμόδια κριτικός των «Νέων». Η αλήθεια είναι πώς ήταν συντριπτική ή ύπεροχή του

Καραμανλή: νόκ-ντάουν. Άλλά έστω, Αϋτό δέν έμπόδισε τήν εφημερίδα νά βγει μέ πρωτοσέλιδο, όλοσέλιδο τίτλο: «Καθαρή νίκη Γώργου στο τέτ ά τέτ». Τό «Έθνος»: «Χαριστική βολή για Καραμανλή». Η «Έλευθεροτυπία»: Παράσταση ήττας από Καραμανλή». Ό άγώνας μεταφέρεται στο ρινγκ τής άνασχυντίας. Η κρατικοδίαιτη έπιχειρηματική ομάδα (Καρ. Οικονόμου, «Έστία», 4 Σεπτεμβρίου), στην ούσία τά μεγάλα οικονομικά συμφέροντα, στα όποία παραπλανητικά αναφέρεται τό ΠΑΣΟΚ, για μία ακόμα φορά άποκαλύπτουν τους άνίερους δεσμούς τους μέ τό ΠΑΣΟΚ). Μόνο κινήτρο τους τά ιδιοτελή άνταγωνιστικά συμφέροντα. Ό άντιπρόεδρος τής τότε κυβερνήσεως συλλαμβάνεται in delicto flagrante: μία δύο έκατομμυρίων δολλαρίων. Ύπουργός στη στενή. Η άναδιανομή πλούτου ύπέρ των όλιγων μέσω του Χρηματιστηρίου. Τά δημόσια έργα: οί άμυντικές δαπάνες: τό κτηματολόγιο... και... και... Τά σημερινά, κακά και άνάποδα: άπεχθή. Όστόσο δέν συγκρίνονται. Και για τό σκάνδαλο Siemens και Βατοπεδίου είναι κυρίως ύπεύθυνο τό ΠΑΣΟΚ. Έπί κυβερνήσεως του έγιναν οί καιριές πράξεις. Τό μόνο συγκεκριμένο γεγονός, τό ένα έκατομμύριο μόρια του Τσουκάτου. Καταφέρουν και τά φορτώνουν στην Κυβέρνηση.

Διαφθορά ύπάρχει παντού: σέ όλα τά μήκη και πλάτη σέ όλες τίς χώρες τής οικονομικής. Δέν μπορεί πίσω από κάθε έναν, τόν όποιον τό σύστημα έχει έξουσιοδοτήσει νά λαμβάνει άποφάσεις, δέν μπορεί νά είναι τοποθετημένος ένας φύλακας έντιμότητας. Έξ άλλου ποιός έγγυάται για τήν έντιμότητα του φύλακα; Η διαφθορά διεύρυνεται, όταν τό πεδίο, μέσα στο όποιο μπορεί νά άναπτυχθεί, είναι ευρύ και τέτοιο είναι ο εύρύς δημόσιος τομέας. Διευκολύνεται ακόμα από τόν αύξημένο βαθμό άναταρχισμού του συστήματος διακυβερνήσεως τής χώρας. Και στις δύο προϋποθέσεις τό ΠΑΣΟΚ θά διευκολύνει ακόμα περισσότερο τή διαφθορά. Και ο δημόσιος τομέας προγραμματίζεται νά διευρυνθεί και ή διοίκηση θά γίνει πιο άταρχική. Έμετρησε κανείς πόσες φορές ο κ. Παπανδρέου έπτε «Εγώ» στη Θεσσαλονική και στις δύο τηλεμαχίες; Ύστερα μίν ξεκινάμε πώς έκτροφέα διαφθοράς ήταν ο ΟΤΕ και ή ΔΕΗ (Siemens, Intracom, τό όριο των πεντακοσίων έκατομμυρίων): θά επανέλθουν στις άγκυλες του κράτους τής κυβερνήσεως.

Αϋτή ήταν ή περιγραφή (μέ μεγάλη συντομία και πολλές, πάρα πολλές παραλείψεις λόγω στενότητας χώρου) τής καταστροφικής πλευράς του διλήμματος, όπως τό θέτει ο Galbraith. Για τήν άλλη δέν θά ασχοληθώ διά μακρών. Κυριαρχούν πικρία, άγανακτηση, θυμός, άργη, κατακραυγή. Ύφίσταται τέτοιον πόλεμο, τόσες έπιθέσεις από τά Μέσα Έπικοινωνίας (θά έλεγα, μέ έλάχιστη δόση ύπερβολής, στην όλότητά τους), πού βρισκω περιττή τήν προσθήκη μιας ακόμα φωνής: και μάλιστα άσθενικής. Άνυθώς προς άποκατάσταση κάποιας ίσορροπίας θά ύπομνήσω έπιγραμματικά μερικά στοιχεία πού μετατάσσουν τή Νέα Δημοκρατία στην έλαφρότερη πλευρά του διλήμματος: εκείνη τής δυσωρέσκιας. Ίδιωτικοποιήσεις (ΟΤΕ, Όλυμπιακή, Τράπεζες, λιμάνια κ.ά.): τό (έστω δειλό) βήμα στο άσφαλιστικό: τό έθνικό χωροταξικό (καλύτερο εν πάση περιπτώσει από τίποτα): τό κτηματολόγιο: ή (έστω ήπιωτάτη) μεταρρύθμιση στην άνώτατη παιδεία (κυρίως ή άξιολόγηση ίδρυμάτων και προσωπικού): κάποια τάξη στην οικονομία έως τό 2007 μέ σημαντική αύξηση των εξαγωγών: ή έγκαιρη άντιμετώπιση ένδεχόμενων καταστροφικών έπιπτώσεων τής παγκόσμιας οικονομικής κρίσεως (πρόληψη πανικού κ.λπ.), πού έχει δημιουργήσει ένα δυσμενές, δυσχερές, δυσοίονο οικονομικό κλίμα παγκοσμίως: ή βελτίωση τής άπασχολήσεως. Και τέλος, ή άποφασιστικότητα, έστω και καθυστερημένη, νά άντιμετωπιστεί στα σοβαρά ο δημοσιονομικός βραχνάς: όπως διατυπώθηκε στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης.

Δυστυχώς δέν μένει χώρος για άνάπτυξη και άλλων παραλλαγών. Γι' αϋτό προσπάθησα και έψηξα μία πού νομίζω πώς ταираζει ως καταολείδα αϋτού του κεμμένου. Τό έπτε ο Henry Louis Mencken (1880-1956): διακεκριμένος δημοσιογράφος, δοκιμογράφος, κριτικός και πολιτικός σχολιαστής στην Άμερική: ο πιο σημαντικός τής έποχής του. Κάτι σάν τόν Αϊμίλιο Χουρμουζο (1904-1973) στα καθ' ήμάς, λίγο άργότερα. Έχει γράψει λοιπόν (στο A little book in C major): «Δημοκρατία είναι ή θεωρία πού ύποστηρίζει ότι οί κοινολίτες γνωρίζουν τί θέλουν και άξιίζουν νά τό ύποστούν».